

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	5
Bevezető.....	7
A Zala megyei zsidóság történetének bibliográfiája.....	10
A zala megyei zsidóság történetének levéltári forrásai 1716-1849.....	13
1. Zalaegerszeg, 1716. november 4. Zala megye statútuma a zsidó és rác kereskedők árszabásáról.....	15
2. Zalaegerszeg, 1727. november 28. Zala megye a görögök és zsidók adóztatását rendeli el.....	15
3. [Alsólendva, Egerszeg, Kanizsa, Tapolca, Keszthely, Szentgrót, Sümeg], 1728. január 19. Az első magyarországi zsidóösszeírás Zala megyei adatai.....	16
4. Tapolca, 1735. november 7. A tapolcai varga céh kérelme Zala vármegyéhez mesterségeik védelme tárgyában.....	18
5. Andrásida, 1743. december. Andrásidai Ábrahám zsidó adócsökkentés iránti kérelme Zala vármegyéhez.....	19
6. Alsólendva, 1743. december. A Lendván lakó Austerlicz Jakab kérelme Zala megyéhez a rá kivetett adó csökkentése érdekében.....	19
7. [Hely nélkül], 1745. szeptember 21. A Zala vármegyei zsidók sérelmezik a nemesi felkelés megváltására kivetett adó beszédésének gyakorlatát.....	20
8. [Hely nélkül], 1752. január 11. Zala megye statútuma a taxáltatásról.....	21
9. Zalaegerszeg, 1752. január 11. Az egerszegi Kiss Salamon és Moyses Dávid panasza a súlyos adóterhek miatt. Kérik, hogy a vármegye továbbra is tartsa meg őket szolgálatában.....	21
10. Zalaegerszeg-Körmend, 1752. január 11.-1752. március 12. Zala vármegye és Batthyány Lajos, Vas és Zala Vármegye főispánjának levélváltása. A megye tanácsot és segítséget kér a főispántól a cigányok megrendszabályozása, letelepítése és a megyében élő zsidóság ügyében. A főispán válaszában javaslatot tesz a zsidókat terhelő türelmi adó kivetésének módjára, és egyben rávilágít gazdasági életben betöltött szerepük fontosságára.....	22
11. Zalaegerszeg, 1752. november 6. Az egerszegi gombkötő céh kéri Zala vármegyét, hogy a zsidókat tiltsák el e mesterség gyakorlásától.....	26

12.	Zalaegerszeg, 1752. november 6. Az egerszegi zsidók panasszal fordulnak Zala vármegyéhez. Sérelmezik, hogy a vármegye a só árát alacsonyan szabta meg. Kérik, hogy a Bakon lakókat szorítsa rá a kapott kölcsön visszafizetésére.	26
13.	Szentgrót, 1755. január 13. A Szentgróton lakó, hamuzsírfozésból élő Izsák Mózes kéri a vármegyétől, hogy a Csákányi úrral kötött szerződésből eredő adósságát engedje el.	27
14.	[Hely nélkül], 1755. december 16. A Zala megyei zsidók adócsökkentést kérnek a vármegyétől, mivel az összeírásuk óta már sokan más vármegyébe költöztek, így a megfogyatkozott létszám miatt az adót nem tudják fizetni.	28
15.	Kaszaháza, 1756. május 1. Simon Mózes kaszaházi zsidó, Zeke József házvásárlással kapcsolatos szerződészegése miatt fordul panasszal a vármegyéhez.	29
16.	Tóti, 1760. augusztus 19. A keresztény hitre áttért Sámuel Terézia tóti mészárosné kérelme a vármegyéhez, melyben korábbi férjének – Salamon zsidónak – és társainak zaklatását sérelmezi.	30
17.	Győr, 1760. augusztus 24. Zala vármegyének Győrben kelt szerződése Joachim Levi zsidó kereskedővel, melyben tízezer mérő árpa és harmincötezer mérő zab szállításáról állapotnak meg.	32
18.	Zalaegerszeg, 1766. július 15. A vármegye katonái által megfogatott Pinakas Rajnis és Eliás Mózes tanukihallgatása.	33
19.	[Hely nélkül] 1769. január 23. A Zala megyei zsidóság kérelme a vármegyéhez, járjanak közbe őfelségénél aziránt, hogy a horvátországi kereskedésükkor reájuk személyenként kivetett két-két forint adót eltöröljék.	35
20.	[Lövé], 1769. március 19. Farkas András alszolgabíró bizonyosglevele a Lengyelországból bevándorolt és Lövére letelepedett, de Pápán raboskodó Marczin nevezetű zsidóról.	35
21.	Sümeg, 1772. július 27. A Sümegen lakó Moyses Benedek árendás zsidó boltjában található portékák inventáriumuma és az arra tett licitáció.	36
22.	Zalaegerszeg, 1781. január 25. Jakasics András viceispán utasítása a tolerantiális taxa befizetésének rendjéről.	38
23.	[Nagykanizsa, Gelse, Zalaegerszeg], 1781. július 2. Schabsl Israel kánizsai, Samson Izsák gelsei és Sámson Éliás egerszegi zsidók folyamodványa Zala vármegyéhez. A zsidó előjárók a tolerantiális taxával való visszaélés vádjá ellen védekeznek.	42

24.	[Zalaegerszeg, Nagykanizsa], 1782. január 14. Zala megyei zsidó elöljárók kérelmei Szegedy Ignác alispánhoz és a vármegyéhez, melyben a türelmi adó beszedéséhez kérnek segítséget.....	49
25.	Zalaegerszeg, 1786. február 1. Zalaegerszeg mezőváros árenda szerződése Samuel Lázár zsidóval.	51
26.	Zalaegerszeg, 1788. szeptember 29. Esztraiger Mózes és Ragendorff Sámuel zsidók Zalaegerszegen kibérlik az Öreg utcán álló korábbi városházát évi 70 forintért.	52
27/A.	Zalaegerszeg, 1805. április 16. Ham Dávid, Rechnitzer József, Sreiner Israel, Slaiminger Jamon egerszegi zsidók adójuk leszállítását kérik a vármegyétől.	54
27/B.	Zalaegerszeg, 1807. március 5. Tuboly Imre vármegyei főszolgabíró jelentése a zalaegerszegi zsidók panaszának megvizsgálásáról.	55
28.	Rendek, 1806. június 20. A rendeki zsidó közösség szerződése a környékbeli földesurakkal a kassált borok árulása tárgyában.	55
29/A.	Nagykanizsa, 1813. augusztus 4. Hirschler Mózes kanizsai nagykereskedő kérelme gróf Amade Antalhoz, Zala vármegye főispáni hivatalának kormányzójához, melyben a forspont és katonaszállásolás ügyében Kanizsa várossal megkötött szerződésének betartatásáért esedezik.	57
29/B.	Kanizsa, 1813. augusztus 12. Csertán Károly főszolgabíró jelentése Hirschler Mózes kanizsai nagykereskedő forspont és katonaszállásolás ügyében beadott kérelmére.	58
30.	Zalaegerszeg, 1814. július 10. Perlaki Somogyi Leopold szombathelyi püspök, Zalaegerszeg mezőváros földesura meginteti nemes Tüttősy Györgyöt, mivel ő egy meg nem adott kölcsönügylet folytán az egerszegi zsinagóga cserépfedelét megbontotta.	59
31.	Zalaegerszeg, 1822. május 21. Zalaegerszeg mezőváros folyamodása gróf Nádasdy Vincze királyi kamaráshoz, a Királyi Kamara titoknokjához Káyszer József zsidó házvásárlása ellen.	61
32.	Zalaegerszeg, 1827. március 27. Maisel Sámuel zalaegerszegi zsidó rabbi kérelme a vármegyéhez, melyben azt sérelmezi, hogy a districtusához tartozó zsidóság a vallást nem tartja és a rendszabályokat is sorozatosan megszegi. Ennek meggátolásához kéri a vármegye segítségét.	64
33.	Csabrendek, 1828. február 19. A csabrendeki zsidóság kérelme a vármegyéhez, melyben türelmi adójuk tisztességes kivetése iránt esedeznek.	65

34. Csabrendek, 1828. július 28. Oszterhueber József uradalmi fiskális a rendeki zsidó községnek tett statutum javaslatát benyújtja az úriszékhez, melyet később a vármegye 1828. július 28-án tartott közgyűlésén el is fogadott. 67
35. Kővágóórs, 1829. augusztus 8. A vármegyei deputáció jelentése a tapolcai és kővágóórsi zsidóság és bírójuk, Neuman Márton közötti – a türelmi adó kivetését s a bíróválasztást érintő – konfliktusról. 70
36. Zalaegerszeg, 1829. november 9. Nedetzky Lajos főszolgabíró jelentése a szántói járás zsidósága türelmi adójának hátralékáról. 74
37. Zalaegerszeg, 1830. november 29. Salamon József zsidó szabadságos katoná, felesége halála után örökbe adja Nani nevű leányát a Kaszaházán lakó Varga Katalinnak, Staár János feleségének, egyben beleegyeznek, hogy gyermekét a római katolikus hitben neveljék. 76
38. Zalaegerszeg, 1831. január 10. Bertalan Pál főszolgabíró állásfoglalást kér Zala vármegyétől, hogy a vétyemi üvegbányát több éve árendáló körmendi zsidók a türelmi adójukat hová tartoznak megfizetni. 77
39. Zalaegerszeg, 1831. január 17. Zala megye állásfoglalása a zsidóságot sújtó türelmi adóról. 79
40. Zalaegerszeg, 1831. február 1. A Zala megyei zsidóság kérelme Deák Antal első alispánhoz, melyben a részükről kiállítandó katonaujoncok számát sérelmezik. 80
41. [Zalaegerszeg], 1831. március 14. A Zala megyei zsidóság kérelme a vármegyéhez, amelyben azt kérik, hogy a vármegye követei az országgyűlésen szólaljanak fel sorsuk javítása érdekében. 81
42. Veszprém, 1831. április 2. A Veszprémi Káptalan válaszlevele Zala vármegye büntető törvényszékéhez. A törvényszék arra kérte a káptalant, hogy a náluk raboskodó Kis Hársli és Kámán Katalin zsidó személyeket szabadulásuk után az illető plébánosok felülvigyázzák, és nevetlen gyermekeiket a veszprémi Dávid árvaintézetbe bevegyék. 86
43. Zalaegerszeg, 1831. április 18. A kanizsai ács és kőműves mesterek azért folyamodtak a vármegyéhez, hogy a városban a zsidók által felépíteni szándékozott – boltot és iskolát is magában foglaló – épületet ők építhessék. A vármegye határozatában a megegyezés szándékát hangsúlyozza, ugyanakkor leszögezi, hogy a zsidóságnak joga azt megbízni az építéssel, akit ők szándékoznak. 87
44. Veszprém, 1833. január 4. Kopácsy József veszprémi püspök levele Zala vármegyéhez, melyben zsidóknál szolgáló keresztény cselédek foglalkoztatását, s azok körülményeit sérelmezi. 88

45/A.	Zalaegerszeg, 1833. március 18. Donászy Alajos zalaegerszegi vámos kérelme a vármegyéhez, melyben az egerszegi és olai helységben lakó kereskedő zsidóktól követeli a vám megfizetését.	89
45/B.	Zalaegerszeg, 1833. október 14. és november 4. Zala vármegye – a Donászy Alajos kérelme alapján, Csillagh Lajos főszolgabíró jelentése után hozott – végzése az egerszegi és olai kereskedők vámfizetéséről.	90
46.	Zalaegerszeg, 1834. március 14. A vármegyei deputáció jelentése, mely a Zala megyei zsidóság azon kérelmét követően készült, melyben az adójukra kivetett imposita csökkentéséért folyamodtak a vármegyéhez.	91
47/A.	Csáktornya, 1834. június 6. Gábelics Ferenc főszolgabíró tiszti vizsgálati jelentése a csáktornyai zsidóság zsinagógája építésének és a várossal kötött szerződésének ügyében.	98
47/B.	Zalaegerszeg, 1834. augusztus 4. Séllyei Elek dunántúli kerületi táblabíró és Gábelics Ferenc főszolgabíró jelentése a Csáktornyán építendő zsinagóga ügyében.	102
48.	Zalaegerszeg, 1835. június 26. Kerkápoly István alispán által vezetett vármegyei kiküldöttség jelentése a csabrendeki zsidó községnél tapasztalt konfliktusok kivizsgálásáról.....	104
49.	Zalaegerszeg, 1835. november 2. A nagykanizsai zsidó közösségnek és a nagykanizsai uradalomnak Babotsay János volt kanizsai városbíró ellen tett panaszainak kivizsgálására létrejött deputáció jelentése, s az arra tett megyei végzések.	115
50.	Nagykanizsa, 1836. január 21. Mayer Ignác és Norza Ernesta Borbála válsága alkalmával felvett egyezséglevél.	120
51.	Mihályfa, 1836. június 17. Reininger József és Nyitrai Ignác mihályfai zsidók folyamodása a vármegyéhez, melyben a mihályfai zsidó községnél tapasztalt „rendetlenségek” kivizsgálását kérik.	122
52.	Zalaegerszeg, 1836. augusztus 12. A rendeki és szentgróti zsidó kereskedők panasza a kanizsai városi tanács ellen, mivel az a sátorhelyeik után járó helypénz megállapításakor a vármegyei rendelettel ellentétesen járt el...	124
53.	Felsőrajk, 1836. december 15. Rajky Zsigmond főszolgabíró jelentése a kanizsai zsidó szabócéh panasza tárgyában.	126
54.	Kővágóórs, 1836. december 22. Tapolcai és kővágóórsi zsidó községek statutuma.	127
55.	Mihályfa, 1837. április 5. Mihályfai és óhidi zsidó községek statutuma.	129
56.	Nagykanizsa, 1838. január 15. A nagykanizsai zsidó kórházban Veiss Júlia ügyében végzett vizsgálat.....	132

57/A.	Nagykanizsa, 1839. március 3. Strasser Vilmos, Gottlieb Májer és Blau Mózes folyamodványa Zala vármegyéhez, a bíró, esküdt és jegyző választásának tárgyában.	136
57/B.	Nagykanizsa, 1839. április 4. A Zala vármegye által kiküldött választmány jelentése a kanizsai városi előjáróság választásának kérdésében.....	138
58.	Zalaegerszeg, 1839. május 2. Böle András szombathelyi püspöknek, Zalaegerszeg mezőváros földesurának pere Grünbaum József zsidóval, a városba engedély nélkül történt betelepődése miatt.	139
59.	[Hely nélkül], 1839. május 6. A zalai zsidóság kérelme a vármegyéhez, amelyben azt kéri, hogy az 1840. évi országgyűlési követutatisításba foglalják bele a zsidó lakosok gondjait.	146
60/A.	Zalaegerszeg, 1839. november 4. A helytartótanács határozata Kanizsa mezővárosnak a megyei végzések elleni tiltakozására.	148
60/B.	Zalaegerszeg, 1839. november 4. A megye továbbra is ragaszkodik korábban hozott végzéseire és a helytartótanács határozatát elfogadni nem tudja.	149
61.	1840. július 27. Deák Ferenc és Hertelendy Károly követjelentése a Deák közreműködésével is kidolgozott országgyűlési felirat és törvényjavaslat elfogadásáról.....	150
62.	Zalaegerszeg, 1840. július 27. A Zala megyei zsidóság „hálanyilatkozása”, melyben ügyüknek az elmúlt országgyűlésen történő pártolását köszönik meg.....	151
63.	Zalaegerszeg, 1840. július 27. Keresztény és zsidó mesterek kérelme a vármegyéhez, melyben „műszereiknek” bucsukon történő árulását kéri. ...	153
64.	Szegvár, 1840. október 25. Gyulai Gaál Miklós császári kamarás és kapitány haszonbérleti szerződése Eiszlitzter Dávid zsidó vállalkozóval.....	154
65.	Csáktornya, 1841. április 17. A csáktornyai zsidó község kérelme a vármegyéhez, melyben a zsidó bírói, gyám és adószedői tisztséget viselőket kéri a katonai szállásadástól mentesíteni.	158
66.	Zalaegerszeg, 1843. január 20. Zala vármegye szerződése Mayer Jakab zsidó boltossal, a Zalaegerszeg területén levő megyei épületek éjszakai kivilágításáról.	159
67.	Zalaegerszeg, 1845. március 8. Stein Salamon arany és ezüstműves zsidó kérelme Kerkápoly István első alispánhoz, melyben Zalaegerszegen leendő letelepedéséért esedezik.....	160

68.	Zalaegerszeg, 1845. szeptember 15. Zala vármegye szerződése Lővinger Izrael és Schajber Jakab zsidó vállalkozókkal, melyben a megye területén átvonuló és állomásozó császári, királyi katonáknak és ménlovaiknak élelmét biztosítják.	161
69.	Kapolcs, 1846. szeptember 10. A vármegyei deputáció jelentése a Tapolca járásbeli zsidók rendszabályairól.	163
70/A.	Zalaegerszeg, 1846. december 12. Lőw Lipót (Leopold) pápai főrabbi kérelme a vármegyéhez, melyben főrabbiaként hat évig Nagykanizsán eltöltött időszakáról kér bizonyítványt.	166
70/B.	Zalaegerszeg, 1846. Zala vármegye bizonyítványa Lőw Lipót nagykanizsai tevékenységéről.	167
71/A.	Zalaszentgrót, 1847. február 21. A szentgróti zsidó község kérvénye a vármegyéhez, melyben a községtől elszakadt s fizetni nem akaró külső kerületbeli zsidók megregulázását kéri.	167
71/B.	Zalaegerszeg, 1847. április 19. Septy Ádám alszolgabíró jelentése a vármegyének, melyben a szentgróti zsidó községnek a külső kerületbeli zsidók ellen tett panaszait vizsgálta.	168
72.	Bekeháza, 1847. július 1. Rosenfeld József zalaszentgróti zsidó kereskedő útlevele.	170
73.	Veszprém, 1848. január 10. A veszprémi püspökség haszonbérleti szerződése Rosenberger Samu zsidó árendással.	171
74.	[Zalaegerszeg], 1848. február 21. Zala vármegye folyamodása az uralkodóhoz, melyben bizonyos kanizsai zsidó kereskedők stájerországi meghurcolását sérelmezi.	172
75.	Keszthely, 1848. március 28. Bogyay József főszolgabíró jelentése Csillagh Lajos Zala megyei másodalispánhoz a keszthelyiek zsidóellenes hangulatáról.	173
76.	Zalabér, 1848. április 11. Tassy Lajos alszolgabíró jelentése Csillagh Lajos alispánnak a zalabéri zsidók üldözéséről.	175
77.	Zalaegerszeg, 1848. április 15. Csillagh Lajos levele Csány László kormánybiztoshoz a zalaegerszegi zsidóellenes zavargásokról.	176
78.	Budapest, 1848. május 13. Szemere Bertalan belügyminiszter leirata a vármegyéhez, melyben a zsidók elleni zavargások miatt megbomlott közrend helyreállítását és a zsidók összeírását rendeli el.	177
79.	Nagykanizsa, 1848. július 22. Hartmán Lipót „Magyar zsidó, vagy: zsidó magyar?” című művét ajánlja a megyei bizottmány figyelmébe.	179

80.	Nagykanizsa, 1848. Kivonat az 1848-ban Nagykanizsán állított újoncok lajstromából (Horsetzky Sándor)	180
81.	Zalaegerszeg, 1848. A zalaegerszegi és olai zsidók összeírása	181
82.	Pest, 1849. június 11. Utassy (Strasser) Frigyes hadnagy kérvénye az Igaz- ságügyi Minisztériumhoz, melyben örökségi vagyonának felvételéhez szükséges nagykorúsításáért folyamodik	248
	Glossarium.....	249
	Név- és helymutató	257
	Tartalomjegyzék.....	281